

Становище от проф. Лъчезар Иванов Дачев,

Назначен за член на научно жури със Заповед № 390 от 02.04.2019 г. на ректора на Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“ за провеждане защита на дисертационен труд на проф. Георги Петков Близнашки на тема: „Общо учение за Конституцията“ за присъждане на научна степен „доктор на науките“

1. Георги Петков Близнашки е роден на 04.10.1956 г. в с. Скравена, Софийска област. Завършва Юридическия факултет на Софийски университет „Св. Климент Охридски“ през 1982 г. От 1983 г. е асистент по Конституционно право. През 1988 г. защитава докторска дисертация на тема „Правното положение на постоянните комисии на Народното събрание“. От 2005 г. е доцент, а от 2009 г. – професор. Организатор е на поредицата правни съчинения „Res Publica“, включваща повече от двадесет издания. Министър председател е на Република България през 2014 г.

2. Представеният научен труд на проф. Г. Близнашки е посветен на основните проблеми на конституционната теория и практика. Очертаният от автора предмет не е нормативен анализ на Конституцията, като водещ елемент на позитивното право на модерната държава. Учението за Конституцията е нейното идейно измерение, нейното теоретично основание, базирано на конституционализма. От тази гледна точка съчинението е фундаментално изследване върху конституционализма като правно учение.

Определяща роля за всяко научно изследване е изборият и приложен метод. На първо място, авторът е избрал и успешно е използвал историческия подход. Конституционализмът като научен проблем е бил предмет на множество изследвания – от философи, социолози, юристи, политолози. Всеки от тях е обосновал концептуално или завършено различни идеи. Авторът анализира и обобщава тези множество идеи, като на тяхна основа формира и обосновава и съответни свои собствени виждания, представени като научни теории.

Вторият водещ подход в изследването е философският. Всички политически и правни учения имат своето методологическо основание във философията, в съответен неин дял. В зависимост от това политико-правните учения биват: учения за произхода на изследваното явление, основани на онтологията, онтологични учения; учения за съдържанието на явлението, основани на гносеологията, гносеологични учения и учения за същността, за ценностния характер на явлението, основани на

аксеологията, аксеологически учения. В същата последователност авторът структурира своето изследване – проследява историческото развитие на отделния вид учение и на тази основа изгражда собствени теории. Така в крайна сметка, като обединява своите отделни теории, той формира не само своя мегатеория, а и свое собствено конституционно учение. Тези две линии на теоретично познание – интерпретация на чужди тези и обосноваване на собствени теории представят богатото съдържание на изследването и неговото научно и практическо значение. В този план безсъмнено се очертава както оригиналният характер на изследването, така и неговия приносен научен характер.

Следва да се отчете и още един методологичен аспект, който е особено значим при това широко по съдържание и огромно по обем изследване – логическият метод. И в този план ерудицията на учения Близнашки е показателна. Изследването и изградено изцяло върху метода на научната индукция. Наред с това, във всички структурни елементи на съдържанието, логическото доказване е приложено стриктно. Отделните проблеми са формулирани като научна теза и са обосновани със съответни научни аргументи. Всички заключения, върху които са изградени отделните теории на автора са аргументирани.

3. Конституционното учение на Г. Близнашки е богато по съдържание и може да се представи в различен концептуален план. Според мене в съдържанието може да се обособят една въвеждаща концепция и два прилежащи към нея тематични кръга.

Въвеждащата концепция е посветена на понятието „конституционализъм“. Конституционализмът, сочи авторът, е продукт на модерната цивилизация (с. 35). Това е учение за организацията и действието на политическата държава чрез основополагащи норми на Конституцията. Конституционализмът се дефинира като идейно и политическо течение, направление, движение за въвеждане и поддържане на конституционно управление, при което публичната власт се формира и осъществява в съответствие с предварително установени модели и ценности (с. 43). От своя страна Конституцията е нормативно изразено политическо решение върху моделите и общите ценности.

В хода на разработването на конституционализма като политическо учение се възприемат исторически последователно две концепции. Първата отстоява идеята, че във всяка държава трябва да има конституция, която да възпира деспотизма (с. 43) – „негативен конституционализъм“. Второто схващане – „позитивен конституционализъм“, отстоява идеята, че конституцията трябва да поставя и положителни цели в полза на гражданите (с. 63). Така в модерната държава се оформят две крайни цели на конституцията: правата на човека и единството на нацията и държавата.

4. „Централната идея на конституционализма, сочи Г. Близнашки“, е концепцията за правата на човека“ (с. 46). Тя води началото си от естествено-правните възгледи в Древна Гърция и Рим, а в Западна Европа се отстоява през Средновековието. В Източна Европа с приемането на християнството естествено-правната идея отмира, на Изток естествени права няма. Поради тази причина общия знаменател на тезата за защита на правата на човека е релативен.

Линията на анализ, която следва авторът е обща воля – публична власт – публично благо. През средните векове общото благо се възприема като индивидуална справедливост, но в Новото време се свързва с различни ценности. Според модерния конституционализъм общото благо се разглежда изцяло съвместимо с интересите на индивидите, с тяхното благополучие и сигурност (с. 264). Обаче, не само при монархията, а също толкова и при републиката, сигурността на гражданите е обгърната с държавна тайна дейност на „тайните служби“. Те диктуват голяма част от политическата дейност. Те са държава в държавата. Те, както сочи авторът, имат своя представа за общото благо, която е по-самостоятелна в републиката, отколкото в монархията. Службите контролират управлението. Въпросът е кой контролира тях? Тук конституциите мълчат.

Като демократ и републиканец авторът изследва в детайли народовластието, проявено като „учредителната власт на народа“. Идеята идва от Америка, където Конвентът приема конституцията (с. 311-313). По-късно идеята е детайлно разработена от абат Сийес. В тази конструкция „общата власт“, публичната власт, се приема за проявление на общата воля и води пряко до очертаване и целеполагане на общото благо. Идеята е, че властта е в ръцете на народа и той я упражнява, за да се приеме конституцията.

5. Повечето съвременни конституции имат ценностна ориентация. Както сочи авторът, общото благо е събирателно понятие и отразява обективния ценностен порядък в обществото (с. 545). От една страна стоят ценностите на индивидуализма – права на личността, достойнство; от друга страна – ценностните начала на колективизма: националното и държавно единство. От тази теоретична позиция се очертава следващия значим научен принос на автора, а именно – извеждането на функциите на държавата (с. 651 и сл.) и предложеното решение на проблема за идентичността – национална и конституционна (с. 793 и сл.). Обособени като отделни части на изследването, всяка една от тях е представена като оригинална теоретична концепция.

6. Всяко завършено политическо учение включва директивна и прескриптивна части. Представеното общо учение за конституцията, наред с оригиналните теории, следва да се оцени и по широтата на съдържанието. Значим научен принос е вплетената в съдържанието

прескриптивна съставка. Конституцията, сочи авторът, има описваща и предписваща роля (с. 603). В контекста на този извод, особено ценно от научна гледна точка, е обосноваването на пряката и косвената предписваща роля, действие на конституцията: прякото предписване е положено в конституционните разпоредби; косвеното се подразбира. Видно от изложеното, авторът поставя множество въпроси, които нямат отговор. В този план предписващата част в политическото учение на Г. Близнашки върху конституцията е изключително оригинално – „Търсете отговора!“.

Към труда могат да се отправят и някои критични бележки. Всяко политическо учение носи в себе си и отразява идеологическата позиция на своя автор. В тази връзка някои тези на автора са оспорими. Така, изразеното твърдение (в предговора) против „плоския данък“ е спорно. Плоският данък не е нещо лошо, обратното е, отричането му е популизъм.

Преодоляно е и изложеното разбиране за социалната държава. Социалната държава не е държава на социалното подпомагане, не е държава на благоденствие на неработещите. Съвременната социална държава е тази, която създава условия, за да може всеки със собствен труд да осигурява богатата за себе си.

Спорна е и тезата на автора, че републиканската форма на управление има приоритет пред конституционната демокрация: „атрофиралата парламентарна република е по-добра, отколкото едноличното управление“. Обаче, според мене, Кралство Великобритания има по-демократично управление, отколкото Република Афганистан.

Пак в идеологически план, като краен републиканец и демократ, Г. Близнашки твърди, че в наши дни автократията е *causa perdata*, обаче реалността в България е друга.

Посочените тези не са слабости на изследването. Това са посоки в онзи път, където „Истината се ражда в спора“.

Заклучение

Предвид изложеното становище, категорично поддържам настоящото жури да присъди на професор Георги Петков Близнашки научната степен „доктор на науките“.

22.04.2019 г.

проф. Л. Дачев

гр. София